

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-12>

УДК 336.71

БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ РИЗИКІВ

SECURITY OF BANKING ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF MILITARY RISKS

Коробчук Тетяна Іванівнакандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0356-4157>**Чиж Наталія Михайлівна**кандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1108-4241>**Korobchuk Tetiana, Chyzh Nataliia**
Lutsk National Technical University

У статті розглянуто питання безпеки банківської діяльності в умовах військових ризиків. Розглянуто основні загрози, з якими стикається банківський сектор під час війни, включаючи макроекономічні, фінансові, кібернетичні та операційні ризики. Проаналізовано заходи, які впроваджуються Національним банком України для підтримки фінансової стабільності, включаючи антикризові монетарні заходи, механізми рефінансування банків і посилення контролю над фінансовими потоками. Визначено основні виклики, пов'язані із забезпеченням безперервності банківських операцій та управлінням ризиками в кризових умовах. Досліджено проблеми ліквідності банківської системи та можливі наслідки для грошово-кредитної політики. Сформовано підходи щодо формування механізмів адаптації банківської системи до кризових умов на засадах цифровізації фінансових процесів та удосконалення регуляторних заходів зі сторони НБУ. Обґрунтовано необхідність підвищення стійкості банківської системи України в умовах довготривалих військових дій.

Ключові слова: банківська безпека, військові ризики, банківський сектор, фінансова стабільність, макроекономічні ризики, ліквідність банків, проблемні кредити, кіберзахист, монетарна політика.

The purpose of this article is to examine the impact of the full-scale military invasion on Ukraine's banking system and to develop scientifically grounded approaches to ensuring financial stability and security in the banking sector under wartime risks. The research methodology is based on a systematic approach to analyzing the integration of digital technologies and economic-mathematical modeling. Methods of economic and mathematical analysis, comparative analysis, and forecasting were applied. An abstract approach was used to assess the effectiveness of digital technologies in managerial decision-making processes. Empirical data on the digital transformation of the economy were utilized, along with an analysis of the regulatory and legal aspects of digitalization. Based on the method of logical generalization, approaches to integrating digital technologies into business processes were determined. To form the final results of the study and determine approaches to increasing the stability of the banking system, the method of logical generalization was used. The article examines the security of banking activities under wartime risks. It highlights the key threats faced by the banking sector during the war, including macroeconomic, financial, cyber, and operational risks. The measures implemented by the National Bank of Ukraine to maintain financial stability are analyzed, including anti-crisis monetary policies, bank refinancing mechanisms, and enhanced control over financial flows. The main challenges related to ensuring the continuity of banking operations and risk management in crisis conditions are outlined. The liquidity issues of the banking system and potential consequences for monetary policy are discussed. Strategic mechanisms for adapting the banking system to crisis conditions are proposed, including the digitalization of financial processes, improvement of regulatory measures, and engagement of international financial support. The necessity of further research on enhancing the resilience of Ukraine's banking system amid prolonged military conflict is substantiated.

Keywords: banking security, wartime risks, banking sector, financial stability, macroeconomic risks, bank liquidity, non-performing loans (NPL), cybersecurity, monetary policy.

Постановка проблеми. Безпека банківської діяльності в умовах триваючих військових дій є критичним фактором фінансової стійкості держави. Війна значно посилює макроекономічні та системні ризики, створюючи виклики для банківського сектору, які стосуються підтримання ліквідності, захисту активів, довіри вкладників та безперебійного функціонування фінансової інфраструктури. Дестабілізація валютного ринку, прискорення інфляційних процесів і зростання відтоку капіталу чинять тиск на стійкість банківських установ, вимагаючи негайних адаптаційних рішень.

В умовах військових ризиків банки змушені оперативнo змінювати операційні процеси, впроваджувати нові методи управління ризиками та переглядати фінансові стратегії для забезпечення стабільності. Одна з ключових проблем полягає у тому, що традиційні моделі оцінки ризиків, розроблені для стабільних економічних умов, виявляються недостатньо ефективними під час військових конфліктів. Високий рівень невизначеності, зміни регуляторного середовища та потенційний дефіцит ліквідних активів потребують нових підходів до оцінки фінансової стійкості банків.

Окрім економічних викликів, зростає загроза кібернетичних атак, які набули масштабного характеру з початком військових дій. Кібератаки на фінансові установи можуть призвести до витоку конфіденційних даних, блокування фінансових операцій та компрометації платіжних систем. В умовах зростаючої цифровізації фінансових процесів критично важливим стає розвиток кіберзахисту та впровадження технологічних рішень, здатних забезпечити безперебійне функціонування банківської системи навіть у кризових умовах.

Зазначені виклики вимагають науково обґрунтованого підходу до розробки стратегій управління банківськими ризиками у воєнний період. Необхідно формувати ефективні інструменти фінансової стабілізації, оптимізувати внутрішні процеси банків та інтегрувати цифрові технології для мінімізації негативного впливу війни на фінансову систему. Важливо також враховувати міжнародний досвід адаптації банківських установ до кризових ситуацій та розробляти механізми, які підвищують гнучкість і стійкість фінансового сектору до майбутніх загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У даний час проблематика безпеки банківської діяльності в умовах військових ризиків є предметом активних наукових досліджень.

Зокрема, у сучасній економічній науці розглядаються питання стійкості фінансових систем під час криз, механізми адаптації банків до нестабільних умов та вплив військових конфліктів на макроекономічні показники.

Так, у дослідженнях М. І. Дзямулича [1; 2] визначено сутність електронних грошей у фінансовій системі та їхню роль у забезпеченні стабільності банківської діяльності під час кризових явищ. Окремо автор розглядає питання ліквідності комерційних банків у періоди економічних потрясінь, наголошуючи на необхідності державного втручання в механізми регулювання банківської ліквідності. А у роботі О. В. Стащук [5] підкреслюється роль банківських інновацій у забезпеченні фінансової стабільності та зменшенні ризиків втрати ліквідності в умовах глобальної фінансової кризи.

Офіційні дані Національного банку України свідчать про значне посилення регуляторних вимог до комерційних банків, особливо щодо рівня ліквідності, динаміки проблемних кредитів, механізмів антикризового управління та заходів із запобігання кібератакам на фінансові установи. Зокрема, у «Звіті про фінансову стабільність» НБУ [4] зазначається, що основними викликами для банківського сектору є зниження довіри вкладників, скорочення обсягів кредитування та зростання частки непрацюючих кредитів.

Окрему увагу варто приділити роботам Н. М. Чиж [6; 7], яка розглядає проблематику управління власним капіталом банку та інноваційною діяльністю банківських установ. Авторка вказує на необхідність реформування традиційних банківських моделей та використання новітніх цифрових технологій для забезпечення фінансової безпеки. Водночас М. І. Карлін [3] аналізує роль банківських інновацій в умовах цифрової економіки, наголошуючи на важливості цифровізації для підвищення безпеки банківських установ в періоди нестабільності.

Також досвід управління банківськими ризиками в умовах військових конфліктів детально розглянуто у статті М. І. Дзямулича [9], який проаналізував ефективність фінансових стратегій українських банків під час війни. Крім того, питання цифровізації платіжних систем досліджено у праці В. М. Якубів [10], яка підкреслює важливість інтеграції технологій у банківські процеси для мінімізації ризиків.

Загалом, аналіз наявних наукових напрацювань свідчить про необхідність комплекс-

сного підходу до забезпечення стійкості банківської системи в умовах військових ризиків. Разом з тим, існує потреба поглиблення досліджень щодо розширення державної підтримки та цифровізації банківських операцій, які є ключовими напрямками для підвищення безпеки банківської діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження впливу повномасштабного військового вторгнення на банківську систему України та формування підходів щодо забезпечення фінансової стабільності та безпеки банківського сектору в умовах військових ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українська банківська система проходить безпрецедентний стрес-тест через повномасштабне військове вторгнення, що кардинально змінило умови функціонування фінансового сектору. Війна спричинила глибокі макроекономічні дисбаланси, які ускладнили стабільну діяльність банків, знизили рівень ліквідності, підвищили кредитні та операційні ризики, а також створили додаткові загрози для фінансової безпеки. Падіння економічної активності, інфляційний тиск і відтік капіталу ще більше загострили ситуацію. Окрім цього, частина банківської інфраструктури зазнала ушкоджень або опинилася в зонах бойових дій, що суттєво ускладнило операційну діяльність багатьох установ.

У таких умовах перед Національним банком України постало критично важливе завдання – запобігти знеціненню національної валюти, уникнути паніки серед вкладників, забезпечити стабільність банківської системи та підтримати фінансову інфраструктуру країни. У перші дні війни було ухвалено комплекс антикризових заходів, які передбачали фіксацію валютного курсу, запровадження жорстких обмежень на рух капіталу, контроль над готівковими операціями та забезпечення стабільності міжбанківського ринку. Значна частина зазначених заходів залишаються в силі і сьогодні, оскільки військові ризики зберігаються й надалі. Окрім цього, НБУ реалізував механізми рефінансування банків, тимчасові регуляторні послаблення та посилені контроль за банківською діяльністю. Завдяки даним заходам вдалося уникнути масштабного банкрутства фінансових установ і забезпечити безперебійну роботу критично важливих фінансових сервісів, зокрема системи банківських платежів.

Варто зазначити, що в даний час довіра населення до банків залишається відносно

стабільною завдяки швидкому реагуванню регулятора. Проте макроекономічні загрози змушують фінансові установи переглядати свої стратегії управління ризиками [6]. Одним із найбільш критичних викликів при цьому є погіршення ліквідності банківської системи. Відтік депозитів, зростання рівня неповернених кредитів та зміни в інвестиційній політиці створюють суттєві проблеми для підтримки стабільного функціонування комерційних банків.

Одним із основних військових ризиків є зростання частки проблемних кредитів (NPL), що змушує банки обережніше ставитися до видачі нових позик, концентруючи свою діяльність на безризикових інструментах, таких як державні цінні папери та депозитні сертифікати НБУ. Така стратегія допомагає банкам підтримувати фінансову стабільність, але водночас обмежує доступність фінансування для реального сектору економіки. При цьому динаміка частки проблемних кредитів під час воєнного стану свідчить про поступове зменшення їхньої частки у загальному кредитному портфелі банків (табл. 1). Відповідно до даних НБУ, показники NPL знизилися з 38,1 % на початку 2023 року до 30,3 % станом на 1 січня 2025 року чим майже повернулися до довоєнного рівня.

З іншого боку, війна створила серйозні виклики для монетарної політики країни. Надмірна ліквідність банківської системи, що утворилася через скорочення кредитування та збільшення обсягів депозитних сертифікатів НБУ, стала серйозною проблемою для грошово-кредитної політики. Якщо банки не спрямовуватимуть ці кошти в реальний сектор економіки, то це може стримувати економічний розвиток і гальмувати відновлення після війни [11]. Водночас, у разі раптового масового вливання даних фінансових ресурсів в економіку, можливе різке зростання темпів інфляції, що значно ускладнить фінансову стабільність країни.

Військові дії суттєво вплинули на фінансові показники банків, такі як рентабельність активів (ROA) та рентабельність власного капіталу (ROE). Так, станом на 1 січня 2022 року показники рентабельності демонстрували певну стабільність (рис. 1). Однак, внаслідок початку військових дій, спостерігалось різке зниження ROE та ROA до від'ємних значень, що вказує на погіршення фінансової ефективності банків. Попри це, протягом наступного часу, показники рентабельності поступово покращувалися, а станом на 01.01.2025 р.

Таблиця 1

Динаміка частки непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України під час дії воєнного стану

Показник	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025
Обсяг NPL, млрд. грн.	345,1	432,1	422,4	393,2
Частка NPL у кредитному портфелі, %	30,0	38,1	37,4	30,3

Джерело: сформовано на основі [4]

індикатор ROE банківської системи України зріс до 29,07%, а ROA – до 3,35%, що свідчить про адаптацію банків та ефективність впроваджених антикризових заходів.

Важливим напрямком антикризового управління виступає посилений моніторинг фінансових потоків. Зокрема, у період війни відбувається активне переміщення капіталу, як у межах країни, так і за її межі, що створює додаткові ризики для фінансової безпеки. Для запобігання нелегальним фінансовим операціям, Національний банк України впровадив додаткові заходи контролю, спрямовані на боротьбу з фінансовими махінаціями, відмивання грошей та незаконним виведенням капіталу.

Як зазначається у дослідженні М. І. Дзямулича, у кризових умовах найефективнішою стратегією є диверсифікація джерел фінансування, скорочення ризикових активів та впровадження інноваційних механізмів управління ліквідністю [9]. Дійсно, у воєнний час банки

уникають ризикованих інвестицій і переорієнтовуються на менш ризикові інструменти, такі як державні облігації або депозити в Національному банку України, що дозволяє їм зберігати фінансову стійкість і зменшувати загрозу банкрутства.

Окрім економічних та монетарних викликів, війна створила також серйозні загрози для кібербезпеки банківських установ. Українські банки, як і багато інших стратегічних структур, стали мішенню для кібератак. Значна їх частина спрямована на блокування операційних процесів, викрадення даних клієнтів, підробку фінансових транзакцій та злам цифрових платіжних систем. За даними НБУ, у 2023 році кількість кіберінцидентів у фінансовому секторі України зросла на 80% порівняно з довоєнним періодом [4]. Основними цілями атак є підрив довіри клієнтів до банківських установ, викрадення конфіденційної інформації, а також спроби паралізувати банківські операції шляхом масових атак. В умовах воєнного

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

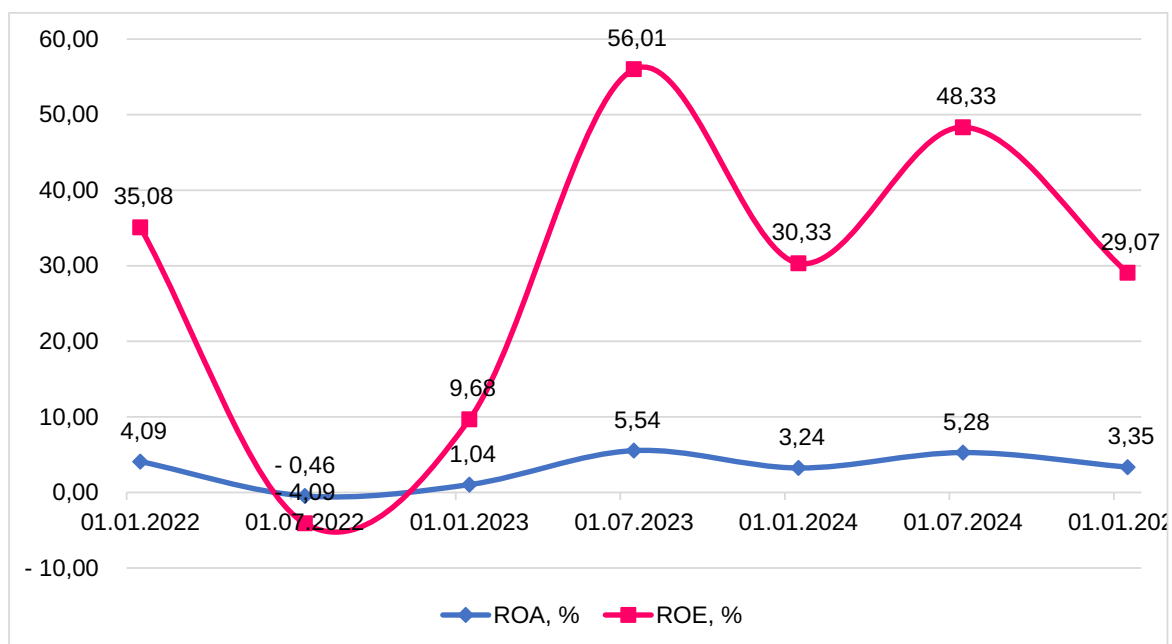

Рис. 1. Динаміка показників рентабельності банківського сектору за 2022–2025 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [4]

стану такі загрози можуть дестабілізувати всю фінансову систему країни.

Як зазначають експерти, застосування сучасних технологій кіберзахисту, зокрема багаторівневої автентифікації, використання штучного інтелекту для виявлення аномальної активності та впровадження блокчейн-технологій для забезпечення прозорості операцій, дозволяє суттєво знизити ризики цифрового шахрайства [10]. Зокрема, чимало українських банків уже впровадили системи аналізу поведінкових факторів, що дозволяють виявляти підозрілі дії в режимі реального часу. Такі технології значно покращують контроль за фінансовими потоками та підвищують рівень безпеки операцій. Значний внесок у підвищення рівня кіберзахисту банківської системи здійснюється і за підтримки міжнародних організацій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку, який надає грантове фінансування. У співпраці з міжнародними партнерами в Україні впроваджуються комплексні рішення, що дозволяють покращити рівень безпеки та швидко реагувати на нові загрози.

Отже, можна стверджувати, що забезпечення безпеки банківської системи в умовах війни потребує комплексного підходу, який включає антикризові заходи та технологічні інновації. Незважаючи на значні виклики, що постають перед фінансовими установами, ефективна координація регуляторної, монетарної та інформаційно-технічної політики дозво-

ляє зберігати стабільність банківської системи і підтримувати фінансову стійкість країни.

Висновки. Таким чином, приходимо до висновку, що банківський сектор України зазнає безпрецедентних викликів унаслідок повномасштабного військового вторгнення. Основні загрози полягають у макроекономічній нестабільності, зростанні частки проблемних кредитів, ризиків ліквідності тощо. Однак вжиті Національним банком України антикризові заходи, такі як рефінансування банків, контроль над фінансовими потоками та регулювання, дозволяють зберігати стабільність банківської системи та мінімізувати негативні наслідки воєнних дій.

Важливим аспектом стабілізації банківського сектору є зменшення частки проблемних кредитів, що свідчить про ефективність заходів з управління проблемною заборгованістю. Тому заходи з контролю ліквідності та обмеження руху капіталу повинні бути спрямовані на підтримку макроекономічної стабільності. Водночас, для відновлення кредитування реального сектору економіки необхідні подальші заходи щодо стимулювання інвестицій та розвитку фінансових інструментів, які можуть забезпечити довгострокову стабільність. Відповідно, для забезпечення подальшої стійкості банківського сектору України необхідне комплексне поєднання антикризових заходів та ефективного управління ризиками на засадах посилення фінансової безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дзямучич М. І. Сутність електронних грошей в сучасній фінансовій системі. *Економічні науки. Серія «Облік та фінанси»*. 2010. № 7(25). Ч. 4. С. 181–185.
2. Дзямучич М. І., Чижик О. М. Забезпечення ліквідності комерційних банків в умовах фінансової кризи. *Економічний простір*. 2009. № 23/2. С. 66–72.
3. Карлін М., Шматковська Т., Борисюк О. Банківські інновації в умовах формування цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27.
4. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2025).
5. Стащук О. В., Борисюк О. В., Шматковська Т. О. Роль банківських інновацій на фінансовому ринку в умовах глобального фінансово простору. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 4(24). С.71–79.
6. Чиж Н. М., Дзямучич М. І., Урбан О. А. Управління власним капіталом банку: проблеми та перспективи. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 310–315.
7. Чиж Н. М., Дзямучич М. І., Урбан О. А. Управління інноваційною діяльністю банківських установ. *Економічний форум*. 2018. № 1. С. 284–289.
8. Шматковська Т. О., Коробчук Т. І. Сучасні інформаційні та комунікаційні технології в моделюванні бізнес-процесів. *Економічний форум*. 2023. № 3. С. 156–161.
9. Dziamulych M., Krupka I., Petyk V., Zaplatynskyi M., Korobchuk T., Synenko V., Avramchuk L. Operational efficiency of Ukraine`s banking system during the war. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. 2023. Vol. 13(1). Special Issue XXXII. P. 164–168.

10. Yakubiv V., Sodoma R., Shmatkovska T., Dziamulych M., Brodska I. Digitalization of Payment Systems in Ukraine. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2020. Vol. 8(5). P. 4590–4596.
11. Yatsukh O., Demchenko I., Ilnytskyi D., Tsap V., & Shmatkovska, T. Management of banking innovations in the conditions of digitalization. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Special issue XVII. P. 123–127.

REFERENCES:

1. Dziamulych, M. I. (2010). Sutnist elektronnykh groshei v suchasni finansovii systemi [The essence of electronic money in the modern financial system]. *Ekonomichni nauky. Seria "Oblik ta finansy"*, vol. 7(25), part 4, pp. 181–185 (in Ukrainian).
2. Dziamulych, M. I., & Chyzhyk, O. M. (2009). Zabezpechennia likvidnosti komertsiiynkh bankiv v umovakh finansovoi kryzy [Ensuring the liquidity of commercial banks in the conditions of the financial crisis]. *Ekonomichniy prostir*, vol. 23/2, pp. 66–72 (in Ukrainian).
3. Karlin, M. Shmatkovska, T. & Borysyuk, O. (2021). , Bankivski innovatsii v umovakh formuvannia tsyfrovoy ekonomiky [Banking innovations in the conditions of the digital economy formation]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 27 (in Ukrainian).
4. National Bank of Ukraine. Available at: <https://bank.gov.ua/> (accessed February 10, 2025).
5. Borysyuk, O. V., Stashchuk, O. V., & Shmatkovska, T. O. (2020). [The role of banking innovation in the financial market in the conditions of the global financial space]. *Ekonomichniy chasopys Volynskoho Natsionalnoho Universytetu imeni Lesi Ukrainky*, vol. 4(24), pp. 71–79 (in Ukrainian).
6. Chyzh, N. M., Dziamulych, M. I., & Urban O. A. (2016). Bank equity management: problems and prospects [Upravlinnia vlasnym kapitalom banku: problemy ta perspektyvy]. *Ekonomichniy forum*, vol. 2. pp. 310–315 (in Ukrainian).
7. Chyzh, N. M., Dziamulych, M. I., & Urban, O. A. (2018). Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu bankivskykh ustanov [Management of innovative activities of banking institutions]. *Ekonomichniy forum*, vol. 1, pp. 284–289 (in Ukrainian).
8. Shmatkovska T. O., & Korobchuk T. I. (2023). Suchasni informatsiini ta komunikatsiini tekhnolohii v modeliuvanni biznes-protsesiv [Modern information and communication technologies in modeling business processes]. *Ekonomichniy forum*, vol. 3, pp. 156–161 (in Ukrainian).
9. Dziamulych, M., Krupka, I., Petyk, V., Zaplatynskyi, M., Korobchuk, T., Synenko, V., & Avramchuk, L. (2023). Operational efficiency of Ukraine`s banking system during the war. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*, vol. 13(1), special issue XXXII, pp. 164–168.
10. Yakubiv, V., Sodoma, R., Shmatkovska, T., Dziamulych, M., & Brodska, I. (2020). Digitalization of Payment Systems in Ukraine. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, vol. 8(5), pp. 4590–4596.
11. Yatsukh, O., Demchenko, I., Ilnytskyi, D., Tsap, V., & Shmatkovska, T. (2021). Management of banking innovations in the conditions of digitalization. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, vol. 11, special issue XVII, pp. 123–127.